

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

<i>Előfizetési díjak:</i>		A társulat minden rendű tagjai	4 lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztári-, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatának küldendők.
Égészévre	8 kor.	a lapot tagdíjaikért kapják.	
Félévre	4 "	—	
Negyedévre	2 "	Kéziratokat nem adunk vissza.	

Püspök urunk szózata papjaihoz az újév alkalmából.

Az erdélyi egyházmegye tisztelendő papságának Istentől áldást és kegyelmet!

Elérvén Isten kegyelméből az új esztendőt, mindenekelőtt köszönetet mondok Nektek, Tisztelendő Testvéreim, azért, hogy az Ur oltára előtt rólam megemlékeztetek. Nektek is, kik munkatársaim vagytok a reám bízott nagy nyáj legeltetésében, szívem mélyéből kívánom, hogy a béke, mely után évezredekben át sóhajtott a világ, és a melyet az isteni kised születésekor hirdettek az angyalok, sziveitekbe is térjen és ott annak összes gyümölesait megteremje; kívánom, hogy a nagyirgalmú Isten áraszsza reátok szent kegyelmeit és az egész év lefolyása alatt igazgassa bölcseségével minden szándéktokat, tartson távol tőletek minden testi-lelki veszélyt és ne engedje, hogy a kísértések nehéz hullámai között közületek csak egy is hajótörést szenvedjen.

Áldja meg egyszersmind hivatottait is, hogy jó uton járjanak és örömet fogadják szívökbe az általatok hirdetett isteni ígét és ne vétkezzenek, hivatottak maradván Isten szent parancsaihoz és őrizkedvén a csábítóktól, kik nem is közelednek hozzájuk más célból, minthogy elrabolják tőlük ama nagy kincset, melyet még eddig erős küzdelmek között megőrizniök sikerült: atyáink ős hitét, mely nélkül nincsen közösség az Istennel.

Az egész karácsonyi időszak a boldogító igazságra figyelmeztet minket, melyet szent Ágoston pár szóval oly szépen kifejt: „*A nagy beteg meggyógyulása végett leszállt a mindenható orvos és megalázta magát az ember halandó testéig, mintegy a betegnek ágyáig; mert az ember fia azt jött keresni és üdvözíteni, ami elveszett vala;* (Lukács 19. 10.) — *jött, hogy megszűnjék a törvényszegés és véget érjen a bűn, el-töröltessék a gonoszság* (Dániel 9. 24.) . . . semmi

más oka nem volt az Isten Fia eljövételének, mint hogy üdvözülse a bűnösöket, mert ha nincs betegség, ha nincs seb, céltalan az orvos és gyógyszer.“

Elmélkedjünk gyakran az emberi lélek nagy értéke fölött. Ezen lélek miatt alkotá a teremtő Isten hármasságát: a természetest, melyről mondja szent Pál: „Minden a tiétek“; a kegyelem országát, vagyis az egyedül üdvözítő Egyházat; és a dicsőség országát, a mennyországot. Az ember lelke miatt lett áldozatbáránynya az Isten Fia: „*Tudván, hogy nem veszendő aranyon, vagy ezüstön vállaltatok meg, hanem Krisztusnak, a szeplőtelen báránynak drágálatos vérén.*“ (1. Péter I. 18.)

A halhatatlan lelkek ezen birodalmának mi vagyunk őrői, gondozói, felelős dajkái. Ne hátráljunk meg tehát semmiféle fáradságos munka elől: ne borzadjunk vissza semmiféle áldozattól, ha egy reánk bízott lélekről van szó, mert ha az Isten Fia érdemesnek találta az emberi lélek drága gyöngyeért mindenét odaáldozni, sőt vérét is az utolsó cseppig; ha a gonosz lélek az egész világot ajánlja oda cserébe egy lélekért; ha évezredekben át éjjel-nappal körüljár ezen ordító országon, hogy azt elnyelje; ha a gonosz lelkek földi munkatársai minden áldozatra készek, hogy felekezetenküli iskolák, hitnélküli tanárok, vallástalan és erkölcs-telen könyvek, megmetyezett napilapok, erkölesrontó szindarabok, titkos társulatok által megrontsák kiváltképpen az ártatlan gyermekek és az ifjuság lelkét: miért ne vetnök oda mi is egész valónkat e drága kincs megmentéseért? Hogyne lelkesednénk mi az Úrnak papjai, ezen drága lelkekért? Hogy türethetnök, hogy gyöngö zárdaszüzek Ázsia, Afrika elhagyatott vidékein tultegyenek rajtunk, a kik fogadalmunk és szent hivatásunk erejénél fogva a lelkek pásztorai vagyunk, nem napszámosok „*mercenarij*“, sem olyanok „*qui pascebant semetipso, gregem autem non pasce-*

bant,“ (Ezechiel 34.) hanem „*boni pastores, qui etiam animam dant pro ovibus suis.*“ (Joannes 10. 11).

A jóakaratu felnőtttekről még elég jól gondoskodhatik a lelkészkezdő papság a templomokban; az iskolás gyermekek is megkapják a magukét a tanítótestület részéről; de ki gondoskodik az elhagyatott tanoncokról, iparos ifjakról, iskolából kikerült falusi legényekről, cselédekről és munkásokról, a kik elfoglatatásuknál fogva sem vehetik ki részüket a templomban nyújtott lelki segítségből? Ha szent Pál apostol újra megjelelnék városainkban és községeinkben és látná ezeknek állapotát, újra keseregne, mondván: „*Tristitia mihi magna est et continuus dolor cordi meo. Optabam enim ipse anathema esse a Christo pro (hisce) fratribus meis.*“ (Rom. 9. 2.) — „*Leva oculos considerationis tuae*“ — mondaná szent Bernát — *et vide regiones, si non sunt magis siccæ ad ignem, quam albae ad messem. Quam multae, quas putaveras fruges, diligenter inspectae, vepres potius apparebunt.*“

Olyanok jelenleg társadalmi viszonyaink, hogy a lelkiismeretes lelképásztor, ki öntudatában van annak, hogy a reábízott hiveket ismernie kell: „*Diligenter agnosce vultum pecoris tui, tuosque greges considera.*“ (Prov. 29. 27.) — és minden egyest annak körülményei szerint gondozni: he nem várhatja, míg hivei őt felkeresik, hanem fel kell keresnie hiveit és alkalmas időben azokat összegyűjteni és sokféle eszközök által őket az akolban megtartani. Ha ezt nem teszi ő, megteszik a lelkek megrontói.

Ezen pásztori gondozás gyümölcsei a különféle ifjúsági egyesületek és otthonok, melyek édes hazánk öbbs helységében és egyházmegyénk néhány plebániáján fejtik ki áldásos működéseiket. Megvallom, rosszul esik látnom, valahányszor a társadalomnak ezen legelhangyaltabb tagjait, mondhatnám rabszolgáit, elhagyatottságban szemlélem; felkiáltanék lekembem az apostollal: „*Testis est mihi Deus, quomodo cupiam ego vos omnes in visceribus Christi.*“ (Phil. 1. 8.) Amint sikerült nekem székvátosomban lelkes papjaim segítségével egybegyűjteni és együtt tartani az iparos tanoncokat, úgy szeretném, ha ti is Tisztelendő Testvéreim, ifjúsági egyesületeket alakítanátok és állhatatos, önfeláldozó lélekkel vezetnétek azokat. Igaz, hogy a kényelemből egy jó darabot kell majd áldozatul hozni és azonkívül elég nagy fáradsalmakra vállalkozni, de lelkesítsen minket több buzgó paptársunk példája; lelkesítsen ezen eltiport drágagyöngyök nagy értéke; lelkesítsen a reájuk fordított fáradságnak szemmelátható eredménye; lelkesítsen a nagy jutalom, melyet a mi

isteni Mesterünk, a lelkek nagy kedvelője, tart fenn számunkra, a ki megüzente: „*Si separaveris pretiosum a vili, quasi os meum eris.*“ (Jer. 15. 19.) És könyörülettel tekintve ezen elhagyatott testvéreinkre, mondjuk nagy lélekkel: „*Ego autem libentissime impendam et super impendar ipse pro animabus vestris.*“ (II. Cor. 12. 15.)

Szívesen közlöm veletek az ifjúsági egyesületeknek a Katholikus Egyesületek Országos Szövetsége által szerkesztett tervezetét és azt ezen körlevelemhez mellékelve megküldöm, remélve, hogy még a tél folyamán a tanító úrak és néhány buzgó hivetek segítségével az ilyen egyesületet létrehozni és a serdülő ifjúságnak valódi otthonokat készíteni fognak; addig is, a míg a közönség áldozatkészsége önálló helyiséget teremt számukra, megengedem, hogy iskoláinkat használhassák gyülekezési helyül. Ugyanezt sürgeti legutóbbi karácsonyi allocutiojában Szentséges Atyánk is.

Záradékol dicsértessék az Úr Jézus, kinek szent nevében kezdünk ezen új esztendő és kiről szent Ambrus ezt mondá papjainak és hiveinek: „*Christus sit signaculum in fronte, ut semper confiteamur; sit signaculum in corde, ut semper diligamus; sit signaculum in brachio, ut semper operemur; luceat imago eius in confessione, luceat in lectione, luceat in operibus et factis, ut si fieri potest, tota eius species exprimat in nobis.*“ Amen.

Kelt Gyulafehérvárt, 1903. Újév napján.

† *Gusztáv Károly,*
erdélyi püspök.

A pápai kamarások kiváltságairól.

— rst. — Mivel újabban egyszerre három egyházmegyei papunkat érte az a nagy kitüntetés, hogy pápai tiszteletbeli kamarások lettek és így most már négy ilyen kamarás-papunk van, nem lesz érdektelen egészen hiteles forrásból megtudni, hogy mik tulajdonképen azok az előjogok és kiváltságok, melyek az egyházi rangfokozat, cím és ruhaviselet tekintetében megilletik őket. Mert sok disputa foly a kérdés körül és jóformán senki sines tisztában ezekkel a dolgokkal. Azért sem fog ártani, ha ez a kérdés tisztázódik, mert a régiebb időben ezt igazi magyar táblabíró-önkényvel kezelték s akik a régi vaskalaposság virtuos fogáira még emlékeznek, azok holmi szokásjog címén úgy allegálnak, hogy tehát most is úgy kell letárgyalni a kamarás privilégiumokat, mint a régi jó időben.

Ez azonban mind lári-fári, mivelhogy pozitív jogintézmények ellen sem az okoskodás, sem a papi zöfeinizmus meg nem állhat; márpedig épen a most uralkodó Pápa apostoli konstitúcióban törvényesen szabályozta ezt az egész ügyet és így világos, hogy a *mostani* jogállapot ezen a törvényes alapon épül föl; a régi copfnak pedig a múzeumban van a helye. — A Pápa udvaroagya (*Octavianus Cagianus de Azeneda*) ugyanis sajátkezi aláírásával és hivatalos pecsétjével hitelesítet utasítást mellékel minden egyes kamarás kinevezési okiratához és ez az utasítás a legapróbb részletekig szabályozza a kamarás urak kiváltságait. Ezek megítélésében tehát egyetlen hiteles jogforrás csakis ez az utasítás lehet,

mert a mikor a Püspök, akinek előterjesztésére ő Szentsége a kamarás urakat kinevezte, ezt az utasítást a kinevezési okirattal együtt nekik kézbesítette, ezzel jelezte, hogy ismeri annak tartalmát és egyetért azzal. Egészen jofeufiusta ill volt ama régi eljárás, hogy kinevezettek ugyan kamarásnak egyik másik urat, de a kiváltsága gyakorlatát már nem engedték meg neki. Igazságtalan az sértő, azonfelül illogikus eljárás volt. Amit a jobb kezével adott, azt a balkezével visszavette; megmutatta a szép ajándékot, de fiókba zárta az elől, akit illetett; meg aztán miért terjesztették föl azt a papot olyan kiintutetésre, amelynek kiváltságait még sem ő neki számíták?

Mi tehát ezek szerint a pápai majordomus Instructióját tekintjük ebben a kérdésben elhatározó értékű jogszabálynak és ezen hiteles okirat alapján ismertetjük a következőkben a pápai kamarások kiváltságait.

A pápai tiszteletbeli kamarás (*cubicularius honorarius*; mert ilyen a most kinevezett három ur is) egyházi rangját illetőleg a pápa ő Szentségének nemesi udvarához tartozik és őket a *Monsignore* cím illeti meg. Ez a francia Monsigneur címek felel meg és kizárólag magasabb állású egyházi férfiak különbötztetésére szolgál. A pápai majordomus úgy címzi őket: *illustrissimo* e reverendo Monsignore. Eszerint hát szinte *mellősdagos* urak volnának itt nálunk, minthogy itt ez a titulus jóval olcsóbb a nagyságosnál. Ujabbán azonban nálunk Magyarországon is szinte általános szokássá lett őket olaszosan per *monsignore* címezni; amiben annyiból van logika, mert hiszen tulajdonképpen a Pápa római udvari személyzetéhez tartoznak.

Rang és cím mellé még kiváltságos egyenruha is dukál nekik; még pedig háromféle. Ezek elseje a *diszruha* (l'abito di formalità). Ez télen finom gyapju, nyáron selyemből készült és teljesen egyszínű violavörös, azért van ott az olasz címük mellett a distinkció: *in abito paonazzo*. Ennek a ruhának részletes leírása ez: viola kolláré, violaszin talár gallérral és tizenöt centiméter hosszú hasított felső ujjakkal, tizenkét cm. széles viola selyem övvel és ezen violaselyem rojtokkal; a talár szegélye, gombzájai, gombjai a talárral ugyanegyszínű violaselyemből valók, ezeknek tehát nem szabad a talár alapszínétől különbözni, szintazonképpen a béléseknek sem. A pallium is a talárral egyszínű viola hosszában kétfelől és a gallérián husz centiméter széles violaszin habosselyem sujtással; fekete kalap fekete rojtjal, fekete harisnya és csatos cipő egészi ki ezt a diszruhát. Ezt a ruhát fel kell öltetniük a kamarásoknak akkor, a mikor ő Szentsége külső termében (előszobák, anticamera) hivatalos kamarási szolgálatot teljesítenek. *Fölvehetik* minden ünnepejére egyházi szertartásnál, sőt ha tagjai valamely káptalannak, fölvehetik a violaszinű talárt és erre a káptalani jelvényeket akkor is, mikor a kanonoki székben vannak, bár világosan ki van mondva, hogy kamarási tisztjuk a káptalan szokásjoga és statutumai szerint fennálló testületi rend ellen ő nekik eo ipso, hogy kamarások semmiféle preferenciát nem nyujt.

Ebből tehát világos, hogy nemesak Rómában vehetik fel a violaszinű ruhát, ahol az nekik szolgálati diszruhájuk, hanem itthon is; de már itt csakis in sacris functionibus, a templomban, a stallumban, a körmeneteknél. *Máskor nem*, mért az Instructio ezt világosan így írja elő. A szent ténykedések végével tehát le kell tenni ezt a diszruhát. Sem a püspök vagy a főispán ebédjére, sem a generalis estélyére avagy a vöröskereszt bálba, de sőt még a polgármester nevenapjára sem lehet elparádczni ebben a szép ruhában, farsangolni pedig éppen nem lehet benne. — Effélékre a másik ruha való, a *földisz*, amelyet a taláron *Piano* néven emlegetnek és amelyről az utasítás világosan megmondja, hogy fogadtatások, testületi felvonulások, diszgyűlések és bármiféle ünnepejére egyházi vagy világi reprezentációk (comessatiókról hallgat az Instructio) céljaira ez a *piano* mundenk való. A leírása ennek a *földisz* ruhának részleteiben ez: violaselyem kolláré, ugyanilyen színű és 12 centiméter széles selyemű selyem rojtokkal; *fekete* talár violaszinű selyem-

zsinorrall szegve ugyanilyen színű selyem gombok és gombházzakkal. Mivel a gallért és basított felső ujjakat nem említi az Instructio, holott a diszruhánál kifejezetten méret szerint fölemlítette, világos, hogy a földiszhez már sima reverenda veendő gallér és basított ujjak nélkül. A pallium *tiszta fekete* selyem vagy gyapju minden színes sujtás nélkül. A kalap és a rojtja fekete, hasonlóképpen a harisnyák is. Ehhez a ruhához is csatos cipő jár.

Ezen ruházatkodási utasítás pontos összetételéből a következők dolgok állapíthatók meg.

1.) A fekete diszruhához nem lehet a vioaszinű palliumot használni, mert az a violaszinű talár nélkül nem használható;

2.) Nem illeti meg a kamarásokat a *viola* színű keztyű viselése;

3.) Semmiféle aranyrojtot sem szabad viselniük a kamarás ruhán, mert ugy a kalapnak, mint az övnek a rojtját pontosan megállapítja az utasítás.

4.) Nem szabad violaszinű birétumot használniok, azért mert világosan ki van mondva, hogy a pápai udvartartás pápi személyzete a *szent mise bemutatásánál* más egyszerű papoltól semmiben (tehát a birétum színében) sem különbözteti meg magát és mert a jelen Instructio hatodik pontja világosan kimondja, hogy eo ipso mert kamarások, az egyházi dignitáriusoknak semmiféle kiváltságát igénybe nem vehetik (bugia, kánon, gyűrés, birétum.) A violaszinű birétumot ad personam különös kiváltságképpen a püspök sem engedheti meg nekik, azért, mert a birétum a szentmise ornátusának kiegészítő része s mint ilyen a Pápa, illetőleg az egyetemes egyházi törvény és pápailag megerősített egyházmegegyei Statutumok rendelkezése alá esik, ezeken pedig a püspök incidentaltér és ad personam senki kedvéért sem változtathat. — Hiszen annak a régi eljárásnak, amely megengedte a kamarásoknak a viola birétum használatát, de eltávolította őket a violaszinű talár, sőt még a *piano* viselet használatától is és csak egy viola-övet engedett meg: éppen az volt a belső logikailausága, hogy elvette azt, amit elvenni törvényes joga nem volt és megadta azt, amit megadni szintén nem volt törvényes joga. Ez pedig szűkség szerint anarchiára vezet. A mire azt mondhatná valaki, hogy hiszen ez csak egy etikett kérdés, ebből világra szóló anarchia még nem lesz. Dehogy nem. Ime már *alesperesek* is uzurpálják a lilaszin selyem birétumot, holott a kinevezési okiratban világosan megírják nekik, hogy ehhez joguk nincs. Magam láttam, hát onnan tudom. — Mindig és az egyházi élet minden terén, örökké amellet voltam: *lex imperat*. Ez tiszta sor; ez jogrend; de ha minden szélén és mindenki kikerdzheti a törvényes jogrendet, akkor a tények logikája szerint az anarchiának el kell következnie.

Ezek után a reflexiók után meg kell emlékeznünk a *harmadik* diszruháról is, a melyet az olaszok *crocea* néven neveznek és a melyről az utasítás azt írja, hogy az egy grandiózus felsőruha. Mikor ő Szentsége a szent ténykedéseknél a nagy pápai díszben jelenik meg, vagy amikor az apostoli palotán belül a legfősebbebb Oltárszűség előtt fölvaltva imádási órát tartanak a kamarás urak, akkor vehetik föl ezt a felső diszruhát. Ez egy vörös gyapjuból készült, igen bő ujjakkal bíró palást a mely vörös selyembélésű csuklyával és télen hermelin, nyáron habos vörös selyem bélésű ékes jószág. Szinte szeretném látni, hogy főstenek benne a mi kamarás uraink? Azt a mit az utasítás a Vatikán belsejében teljesítendő szolgálat módjáról, a felvonulások sorrendjéről stb. stb. mond, most nem ismertem, mert nincs praktikus célja. Ezt az ismertetést is kénytelen vagyok azzal a kevésbé vizsgálató akkorddal zárni, hogy semmi sem oly ingatag ezen a világon, mint a kamarási dícsőség; mert az urakodó pápa halálával megszűnik; azaz, hogy az Instructio szerint, a *Pápa temetése* után szépen szegre kell akasztani minden diaszt, sujtást és a többit, mert akkor expirált minden kamarási cím és annak minden jogi tartalma eloszol, mint a buborék. No de ha megmarad legalább a *puszta lét*, hát az új Pápa megszokta újítani a régi kinevezéseket. Az

tán a római ágenseknek is élni kell. Hát csak eanyi a praktikus értelme a megszűnésnek és megújulásnak. Ezért hát nem kell búsulni. Ad multos annos: et dum habetis sufficientes obulos, nolite expavescere! Vivant sequentes quoque!

T Á R C A

Ész és Hit.

Mint hív testvérek, támogatják egymást
A földi elme és az égi hit;
Az átvilágít földtekénk sötétjén,
Ez sok csodás titokra megtanít.
Hová nem ér az értelem sugára,
Hol a menny boltja véghatárt emel,
Ott kezdődik az égi-fény világa,
Ösvényeit nem vágja semmi el.

Hív testvérek: — mert egy az éltetőjük,
Mindkettő csak egy forrásból ered:
A mindenség hatalmas Alkotója
Teremté így az emberi szívet.
Mig őszhang van, míg nincs zavar közöttük,
Szép életünkre boldogság derül,
Erőnkön győz a szív nemes tanácsa;
Erős az ész: — áll rendületlenül!

S magasba tör, a csillagok honába,
Új szférák közt keres nagy titkokat;
Majd mélyre száll, majd ismét föl, magásra,
Mindent átjár egy pillanat alatt.
Min töprengett a népek milliója,
Hogy e világot szebb fény hassa át:
Elérve már! a hittel párosult ész
Megszüli majd e szebbiét századát.

Új életerő sarjad a romokból,
Az elme éle csodákat mivel . . .
Már térre lép a bölcsesség iránya
S ezret hevit majd új győzelmmel.
Eszmék támadnak: szebbek, fényesebbek,
Az emberek eszményért küzdenek,
Nem dül önérdek s örök harc tusája,
Az Urért szállnak síkra a szívek!

Király és pór nép jár a Go'gotára,
Hogy ott rójják a földi életet,
S a küzdelem jutalmaként begyógyul,
A mi szívekben sajgott, égetett.
. . . De mily galádság? Mikről zeng ma ének?
— A feldicsért ész féktelen rüpl,
Hit nélkül kész alkotni új világot
S fejt bösz esatát a szent eszmék körül!

Kufár világ — lealcazott arcával —
Terelgeti a hit vitézeit;

Szitokkal küzd, s ha végdöfésünk érzi,
Órtult zsvajj közt fegyvert élesít!
Kifent vasával ront a századoknak,
Siatteti a meddőség felé:
Mert eszményt öl, az ilyen meghasonlás
Nagy pusztulásnak, romok néz elé.

Igy dül a harc. Felzúzott lángja éget,
Sajgó szívekből piros vér esorog,
A vénhedt föld sem tűri már a terhet!
Mint ha megingna . . . lassabban forog?
Mikor lobog föl a szent tűz parázsa
A szív, a lélek titkos rejtekén,
Hogy az hevítsen ezret, milliókat,
S a bűn uralmán győzőz az erény?

Új század ez! Más, új irány kell nékünk:
Vezess te minket, édes Istenünk!
Oh századoknak fölséges Királya
Harcoldj velünk és miud hősök leszünk!
Legyen a hit kifent kard a kezekben,
Ne lőgjön csak a harcok oldalán
— Inkább terhére mint segítségére, —
S a vakmerőség megrendül talán — — ?

Legyen az ész a hitnek alátéve,
Ajánlja fel híven szolgálatát — —
Mert így várhatjuk jószaink szavára:
Hogy e világot új kor hatja át;
Csak így leszen hív, áldott, édes testvér
A földi elme és az égi hit,
Mely boldogságot nemz már itt a földön,
S a mennyhonában bizton fűdvözít.

Faustinus.

Úti emlékeimből.

Irta: *Prokupek Sámuel.*

(Folytatás.)

Berlin a monumentális épületek és a monumentális szobrok városa. Különböztetett 4 milliárd hadikárpótlásból. Mindjárt a Hedvig-templomtól jobbra három szobor, három porosz hadvezér szobra. Majd Augusta császárné híres szobra az operaház mellett. Vilmos császár palotája, az operaház, a kir. könyvtárak óriási szolid és művészies épületek. Az egyetem előtt maga a két Humboldt szobra Begas műve.

A kir. palota felé menve, melyet a nagy zöld kupola mintegy megkoronáz, feltűnt annak óriási nagysága. A palotát folyton restaurálják, homlokzatán, kapuin allegorikus alakok, egyik udvarán szat. György lovas szobra. A palotán kívül 3 művészies szökkökutat számítottam meg, melyeken a felszökő víztömeg mythologiai alakokra hull.

Nem messze van ezen kir. palotától a Ruhmeshalle, mely a porosz uralkodók haditetteit dicsőítő festményekkel van telve; a régi muzeum, melynek előcsarnoka 18 pár oszlopon nyugszik; kolosszalis éreből való alapsoportozatokkal díszített lépcső vezet fel. Sajnálattunkra, a gyűjtemények megtekintésére nem volt időnk. Mindenütt nagyság, egy dicső történeti mult emlékei és egy tartalmas jelen megtestesülésének kiuyomata.

Gyönyörűt díszkert, a Lustgarten terült el a kir. palota szomszédságában. Közepén III. Frigyes Vilmos óriási lovas szobrával, melyet sok allegorikus alak is díszít. Nem messze innen a Nationalgallerie és a Pergamon muzeum, hol a

Schliemann által kiásatott nagybecsű trójai régiségek őriztetnek.

Megnéztük a híres Wachtparade lefolyását. Jó sokáig vártunk a Kastanienwäldchen mellett, honnan három, a franciáktól elfoglalt, ágyu mutogatva halálhozó torkát. Velünk együtt számos sok nép állott ugyan szándékkal. Már szinte beleuntunk a várásba, midőn a távolból a katonazene harmonái felhangzottak. Egy pillanat alatt ezernyi néptömeg bulánzott s az őrség fegyverben állott, felzendült a „Wacht am Rhein” s a zenekar a Lustgartenbe vonult, hol néhány zenedarabot játszott. Oly nagy tolongás keletkezett, hogy az ember kényelmellenül érezte magát s szinte a zsebtolvajoktól is tartlathott. A megereült zápor azonban széjjeliasztott bennünk s sietve menekültünk a Kaiser Wilhelm attica alá.

Déltán nagy terv állott előttünk: az Unter den Linden és a Siegesallee megtekintése. Berlinnek Andrassy-utja az Unter den Linden, azonban ez nem állja ki a versenyt a mi Andrassy-utunkkal. Főekessége az egy kiötméter hosszú utnak a négyes hársfa sör sétány, melyről elneveztetett. Szélessége az utnak 60 meter. Mivel mindenütt az aszfaltot javították, a kövezet felszedve, pózoák, kőrákások, munkások akadályozták a járókelőket; nem volt kellemes sétánk.

Az „Unter den Linden” végén van a város régi kapui közül fennmaradt Brandenburgi kapu, mely anyai győzelmes hadsereget látott bevonulni ivetzeti alatt. A kapu az atheni propileumok mintájára épült, 12 sor oszlopon kettős particusból áll, atikáján egy quadrigán a győzelem istenuője áll. Mi is áthaladtunk alatta és a Thiergartenbe értünk, mely 225 hektár területet foglalt el és Charlottenburg terjed. Középen a „Sieges Allee”, melynek vége a Königsplatzra sarkallik. A Sieges Allee mindkét oldalán 32 szobornyi csoportozat, melyeknek középet brandenburgi nagy porosz uralkodó foglalja el, minden szobor mellett két-két, az illető uralkodó idejében élt híres államférfi mellszobrával. A Königsplatz közepén a diadalmas háborúk emléket megörökítő Siegesänule. Mausoleum alakú építtel oszlopkiemelkedéssel. Az építtel alsó részében 4 dombormű csatákat ábrázolván, az oszlopcsarnokban mozaik festmények a németek bevonulását Franciaországba és a német császárság helyreállítását ábrázolván. Az oszlophang lépcsőzeten fel lehet menni a tetőre, bonnan szép kilátás van.

A Königsplatz keleti részén van az új országház. Renaissance stílyban építtel, magassága 75 meter, 22 millió márkába került. Előtte magaslaton a Bismark szobor Begástól reliketekkel és szoboresportozatokkal aljában. Bismark és Vilmos császár szobor nagy Németország minden helységében van. Nincs falu, hol Bismark-utca, tér ne találhatnánk. Ilyen hálaival viseltetik a nagy nemzet egységének megalapítója iránt, de a hála mellett nagy része van ebben a porosz chauvinizmusnak is mely mesterségesen ápolatik és sok bajt okoz minálunk is. A mititárizmus óriási városa Berlin, látszik, hogy ezen építtel fel a német társadalom is. De itt a mititárizmus egy a chauvinizmus-sal, katonaság és társadalom mind egy közös forrásból meritik lelkesedésüket: a dicő múltból, s egy célt iparkodnak elérni: az ország hatalmát gyarapítani s új batárokat szerezni.

A hideg szél és eső bekergetett a Königsplatz nyugati oldalán levő új királyi opera kerti helységébe, hol katonazene barsonája hallatszott. A fedett kerti helységek alatt kevés közönség állt, későbbben megszorodott s midőn az opera előadása elkezdődött, már tömve volt. Egy kis ideig még sétálhattunk a Thiergarten gyönyörű fái között, megnéztük az aranyhalak tavát, a Göthe és Lessing szobrokat s utnak indultunk hazafelé. A tolongás, a villamos kocsi, fogatok, közönséges fiakkerek stínet nélkül közlekedtek úgy, hogy alig tudtunk a Brandenburgi kapuhoz átazaladni. Itt, hogy a nagy tolongást kikerüljük, egy párhuzamos utcára tértünk be, de bizony eltévedtünk, mígsem egy nyájas ur vezetett vissza a mutatna meg lakásunkhoz a helyes irányt.

Berlinnek legelőkelőbb utcái a Behrenstrasse, hol a pénzárstokracia fényes palotái emelkednek, a Bellewae és Victoriastasse, legforgalmasabb utcái a Friedrich és Leipzigerstrasse és a Poschanerstrasse.

Mindezeket másnap bejártuk hol gyalog, hol a villamoson. Minden pillanatban villamos kocsi halad, áll, megy föld felett, föld alatt, robog a városi gőzvasut, az emeletes omnibusok száza, a fiakkerek ezre. Ezen mozgalmas élet közepette értünk ki a Zoologische Gartenbe, mely Németországának legrégibb és legnagyobb állatkertje, területe 21 hektár és körülbelül 1200 faj emlőst és madarat táplál.

Nem hiába európai híre van ezen állatkertnek, hozzá hasonlót alig hiszem, hogy van. Az állatkeret egymagában egy óriási park árnyas sétányokkal, hol minden állattaj gyönyörű, életmódjának és természetének megfelelő növény csoportozat közepette tápláltatik. A vízi madarak ezrei uszálnak a nagy tavakon; a tapir, víziló, fókák uszálnak a vízmedencékben, antilopok, szarvasok, őzek legelnek a friss fűpázsiton, a pompás madárház tágas, benne élő fákkal, hol a lombok között énekelgetnek az éneklő madarak. Legérdekesebb, természetesen kivált a gyermekekre nézve a majomház. Allottak is körül sokan. Mi is elgyönyörködöttünk egy szép chimpanszaban, mely ápolóját, ki éppen ketrecében volt, gyöngéd szeretettel ölegette, neki segíteni igyekezett kalitkájának tisztogatásában.

Az állatok királyának minden faja és árnyalata képviselve van itt. Bágyadtan szunyadoznak a lóorráságban, vagy uagyokat ásitanak, csak olykor olykor emelik fel szemüket. Megnéztük azt a hatalmas indiai oroszlánt, mely az elmúlt napokban egy uracsnak esernyőjét, ki azzal szurkálgatta, nagy eszedesen kiragadta karmaival és száájában a körül-állók nagy hahotájára és az uracs nagy bosszuságára körülhordozta, tanulságul minden embernek, hogy „veszélyes az oroszlánt felbreszteni.” Távolabb gyönyörű királyiigrisek szunyadoznak, párdücek minden faja. Az elefántok egész karavánja kérően dugdossa ki ormányait, tevék, bölények kérdőznek; a papagájok óriási számban rikoltoznak: mindenütt zaj, olyan hangok, melyeket talán csak az amerikai vagy óriást őserdőkben hallhatni.

Berlinnek 72 nyilvános tere van telve ültetvényekkel 40 nagyobb szabású szobor díszíti tereit, méltán nevelhetn, a szobrok városának.

Berlinnek környéke a természet egyhangúsága miatt inkább mesterségesen szép; leglátogatottabb helye a Charlottenburgi park. Mintán az egyetem megett a villanyosra felültünk; ide rándultunk ki. Az eső is megereedett, miundantalan akadályozta utunkat az ugy látszik egész Berlinbe folyó járda és aszfalt javítás; majdnem egy órai utba került, midőn a Thiergarten egész hosszát átmérvén Charlottenburgba értünk. Charlottenburg maga 80.000 lakossal bíró nagy város. Mi azonban a királyi palotát és Mauzoleumot kívánván megtekinteni, arrafelé irányoztuk utunkat.

A kir. palota 595 meter hosszúságban egymás mellé építtel csoport kupolával, rococo díszítményekkel. A kir. kastély háta mögött szép nagy park terül el s ebben van a Gentz által dor izlésben építtel Mauzoleum.

A poroszak Mekkája Charlottenburg és benne a kaaba ez a Mauzoleum. Ide zárandokolnak ezrenkiut, hiszen itt nyugszik III. Frigyes Vilmos és rajta a vértanu királyné Lujsza, meg Vilmos császár a uagy német birodalom megalapítója és Anguszta császárné.

Misztikus kékes féllhomályba lépünk be; a nap sugarai megtörnek a boltozat két üveglabláján és magicus fényben derengenek le Lujsza királyné díszlelkére. A királynő ott fekszik a múlt század eleji empire öltözetben, nemes vonásain nyugalom honol. A carrarai márványból kifaragott lepel csipkével anyyira finom munka, hogy azt vélne az ember, valódi csipketakaró. A siremlékek mellett két kandelaber áll jobbra a három párkával, balra a horákkal. A sarkophag is mestermű, Vilmos császár és neje finoman kifaragott fekvő szobraival. Poetikus gondolat: virágzó park közepette magának végső nyughelyet készíteni, a kereszt árnyékában ily kellemes környezetben, mely a halál ridegségét oly anyyira ellensúlyozza, pihenhetni.

Este az operába meutünk, hol a Széviillai borbélyt adták egy híres olasz star vendégszerelésével. Rossini klasszikus zenéje, édes dallamai elfeledtették velünk a nap fáradaimait s jól pihentünk, s így másnap ujít erővel Hamburg felé utra eittünk.

(Folyt. köv.)

TANÍTÁSÜGY.

A népszámlálás eredményei és az alsófehérmegyei r. k. népiskolák).

Minden valamire való állam népoktatásának állandóan szem előtt kell tartania azon nagy célokat, melyeknek megvalósításától függ az illető nép boldogsága. A népoktatásra vonatkozólag rövid néhány szóval egybe lehet foglalni ezeket a célokat: az iskola juttassa kezébe a népnek a tudásnak azon elemi részeit, melyekre a legalsóbb népozitálnak elkerülhetetlen szüksége van. Minél nagyobb az ismereteknek átlaga, melyre a nép fiai szert tesznek, annál előrehaladottabb anyagilag és szellemileg az illető nép. Ne féltsük a népet a művelődéstől: a művelődés szellemi téren szabadságot, anyagi téren vagyonosodást jelent. Albania, vagy Macedonia népe elég műveletlen, ha valaki tán azt hihetné, hogy a műveletlenség állapota boldogít, de vannak-e szegényebb, nyomorultabb páriái az emberiségnek, mint ezen elmaradt törzsek fiai. Ellenben a művelt nyugati népek: svájciak, németek, hollandok stb. éppen műveltségük következtében ugy a szellemi, mint anyagi téren teljesen más állapotban vannak. Mindjárt itt kínálkozik megemlékeltől tágas tere a működésnek nemcsak a népiskolai, hanem más iskolák tanítói számára is.

S hogy ezt a célt az elemi ismereteknek minél tágasabb körbe való kiterjesztését fokozott figyelemmel kell szem előtt tartanunk kivált Alsó-Fehérmegyében, azt kivált a népszámlálás adatai követelik. Sok-sok tanulságot lehet levonni azokból a száraz adathalmazokból! Sőt nemcsak a „lehet“ határozatlan körében kell maradnunk, hanem a tényleges és lelkés működés terére kell kiállanunk. Ezek az adatok minden fejtegetés nélkül is elég büdös erővel hatnak kivált azokra, a kik a tanítás munkájával vannak elfoglalva s így hivatásszerűleg foglalkoznak a művelődés előmozdító és hátráltató körülményeivel. Erősen megérintőde és bámulva olvassuk, hogy Alsófehérmegye a legsötétebb vármegyék közé tartozik. Nem sokkal lehet előbb megyénk népe Szerbia v. Bulgária népénél. A legegyszerűbb próbája a köznépi szellemi értékének az írás és olvasás elterjedtségének foka.

Az írni-olvasni nem tudók száma az egész Magyar birodalom összes vármegyéi közül Szolnok-Dobokában a legnagyobb, ott ugyanis a 6 évesnél idősebbeknek csak 20 százaléka tud írni és olvasni. Lika-Krúva és Máramaros is csak kevéssel állanak előbb. Ha 6 évesnél idősebbeknek kétharmada analphabeta Szilagy, Alsó-Fehér, Hunyad, Kolozs, Torda-Aranyos és Zágráb vármegyékben.

Nagyon mélyreható, szomorú emlékü okai lehetnek e hátramaradottságnak. Nagyon érdemes volna foglalkozni azon körülményekkel, melyeknek e szellemi sötétséget tulajdonítani lehet. A jobbágyságnak sok százados uralma sok mindent megmagyaráz. De szinte hihetetlen, hogy a népoktatás megalkotása után 34 évvel is ilyen állapotok uralkodnak. A felsorolt megyék nemzetiségi és iskolügyi viszonyainak alapos ismerete nyújthatna teljes felvilágosítást. Alsó-Fehérre magára vonatkozólag azt bízhatjuk, hogy talán a havasi vidékek nagy terjedése az oka a kedvezőtlen arányszámnak. De hogy éppen ezzel csak ez volna, azt nem

1) Az alsófehérmegyei r. k. tanítóegyesületnek 1902. évi nov. 20. borbándi gyűlésén tartott előki megnyitó.

állíthatni, Mert nézzünk csak közelebbre azon községekre, amelyekben a mi egyháznaknak van iskolája.

Azt találjuk, hogy Borbándon 979 hat éven tellet lakosból csak 229 vagyis 24-6 százaléka ír és olvas, Túrben 1334-ből 329, vagyis 24-6 százaléka, Magyairgenen 1327-ből 460 vagyis 34-6, Alvincen 3276-ból 1045 (31-9 százalék), Tövissen 2444-ből 1368 (55-9 százalék). Ezzel szemben az országos átlag a magyar anyaországban a hat éven felülieknél 61-2 százalék, a melytől még Töviss maga is messze bátra marad. Az előbb felsorolt helységek az orsz. átlagtól meg éppen óriási távolságra állanak. Azt éppen nem állítom, hogy a mi iskoláink közönsége is éppen ugy részese volna az aránynak, mint a gör. kath. vagy gör. kel. iskolák közönsége, mert annak végére járni már nem is lehet. De abból a csekély fogékonyságból indulva ki, melyhez a vidék népe az iskolázás áldásaival szemben viseltetik, aligha lehet föltenni, hogy különlegesen a mi közönségünknek az írni olvasni tudók aránya sokkal jobb lenne.

A köznépek s ide kell foglalnunk megyénknek magyar köznépet is, — e hátramaradottsága elég nagy és eléggé világosan körvonalazott feladatot tűz népiskoláink elé a közelebbi tíz évre. Elbresszék fel a szükségérzetét az írásnak és olvasásnak az alsóbb néprétegben s nyújtsanak alkalmat az iskola körében, hogy azok, a kik a mindennapi iskolázás útján a mostani körülmények között nélkülözhetetlen ismeretközlő eszközt megszerették, azt gyakorolják is és örömet meg hasznát lássák. Ha iskoláink fel tudják ébreszteni a vágyat a népnek legalább jóvalalább rétegében az elemi ismeretek után, hivatásukat részben már szépen teljesítették.

De szolgálj a népszámlálás az általános műveltség megállapításán kívül még más tanulsággal is Nemesak az írni és olvasni-tudás elterjedése derül ki a számadatokból, hanem a magyar elem számbeli ereje és a magyarul tudás foka is. A népszámlálás nyújtotta adatok szerint Alsó-Fehér megyében 1900-ban 212.352 lakos közül magyar anyanyelvű 36.360, német 7.953, oláh 106.099, egyéb 1940 volt. Az összes lakosságból magyarul beszél 48.455 egyén. A csupán polgári lakosságból 35.409 magyar. A nem magyar anyanyelvű polgári népességből magyarul 11.594 egyén beszél magyarul, nem tudott 162.833. Tíz évvel ezelőtt 1890-ben a polgári népességnek 19-9 százaléka tudott magyarul, ma 22-8 százaléka; a nem magyar ajkúak közül 1890-ben 6-6 százaléka beszélt magyarul, 1900-ban pedig 6-9 százalék. A magyarul beszélő idegen ajkúak száma tehát 10 év alatt csupán 0-3 százalékkal gyarapodott, nóha ezalatt a megye területén több állami iskola is megnyílt. Ez oly csekély eredmény, a melyre egy cseppet sem lehetünk büszkéek. Hátha még hozzá gondoljuk azt, hogy még a magyarul tudó csekély százalék sem viseltetik mindig valami különösebb jóindulattal irántunk.

A magyar beszéd terjesztésében tehát egy új és az előbbinél semmivel sem alábbvaló cél előtt állanak iskoláink, melynek lelkes követésében ép oly halhatatlan érdemeket szerezhetnek, mint az általános műveltség terjesztésében.

Olvasták-e, tisztelt uraim, Apponyi Albertnek, a magyar politikai élet e kimagasló alakjának és az ideális gondolkos az utánzásra méltó képviselőjének fölhívását arról, hogy mivel tartózkodja nemzetiség védelme szempontjából hazánkunk? Ha nem olvasták, legyenek rajta, hogy ezzel az izenettel megismerkedjenek. Ennek egy részlete közeli vonatkozásban áll teljesebbem tárgyával, azért ide íkatom teljes egészében: „Meg akarjuk védeni először a nyelvhatáron lakó fajmagyarságot idegen nyelvek előnyomulása, idegen szellem vagy nemzeti közöny terjedése ellen. Meg akarjuk továbbá védeni nem-magyar ajku testvéreinket a nemzetiségi igazságok mérgező hatása ellen: minden erőket megfeszítjük, hogy lelkünkben a magyar haza szeretetét, az egységes magyar nemzethez való tartozás átérezését, a hazai történelem hagyományainak egységesítő kultuszát, a mindezekből eredő önzetes magyar honpolgári tudatot és teatvies szellemet föntartsak, ápoljuk, szilárdítsuk, fokozzuk. E végből is azért is, hogy a honpolgári jogok teljességének élvezetét a közélet minden

mezején, a közpályák minden fokozatán való érvényesülést a demokrácia szellemében számukra biztosítsuk, nyelvi egyenőségük minden megtámadása nélkül, terjesztési akarjuk köztük a magyar állami nyelv ismeretét". (Bpesti Hirl. 1902. 301. sz.)

Eme feladat végrehajtására Apponyi a társadalmi érintkezés, szövetkezés és egyesülés minden formáján kívül egyelőre az óvókat, népiskolákat tartja alkalmasoknak. Nagy belátással és igazsággal, mert van-e intézmény melynek érintkezése a néppel közvetlenebb, gyakoribb és jótékonyabb lenne? Az iskola nem blüntet, nem félemlít meg, hanem szelid eszközökkel nevesít, jóra vezet, hasznos ismeretekkel látja el a nép fiait. A tanító nem szed adót, végrehajtást nem eszközöl, a magánmunkáért illetéket nem kap, működése ennélfogva szelid eszközökkel, jótékonyan történik. Ebből magyarázható, hogy egyes községek népe oly szeretettel néz mesterére, oly bizalommal tekint az iskolára, melynek jótéteményeit érezi.

Ebben a munkában adjon kitartást a közös törekvés tudata. Nem csupán egy tanítót, nem csupán egy iskolát kötelez a fáradság borbózása, hanem minden egyes, minden iskolát, a mely ki akarja venni a maga részét a nemzeti feladatból és nemzeti küzdelemből. Ne muljék el nap, ne muljék el óra, ne muljék el egyetlen perc, mely e két fontos dolgot a jó tanító föl ne idézze munkálkodása ideje alatt lelkében, ne muljék el egyesületi összejövetel, hogy a munkára egymást ne buzdítsanak, egymásnak utatitsát ne aduának. Nemzeti jövőnk, nemzeti dicsőségünk függ attól, hogy népünk általános műveltsége minél magasabba emelkedjék és hogy a nemzeti nyelvhez való ragaszkodás a mi részünkről s annak szelid eszközökkel megkezelvése másfelől erősödjék és terjedjen. Niucs és nem lehet magyar tanító, a ki e feladatokat alól kivonná vagy kivonhatná magát!

Péter János dr.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Füvi hódolattal** vettük püspök urunknak t. é. I. körlevelét. Első helyen püspök urunknak papjaihoz az új év alkalmából intézett főpásztori szövege áll. Ezen apostoli szöveget annyira komoly és annyira aktuális, hogy lapunk mai számában egész terjedelmében hozzuk. Olvassa el, épüljön azon és eselkedjék aszerint lapunk minden olvasója. — Elrendeli továbbá püspök urunk hogy pápa ő Szentsegének, a ki 1902. febr. 20-án lépett uralkodásának 25. évébe s ki f. é. január 1-én töltötte be áldozó papságának 65. évét, a f. é. március hó 3-ra ünneplendő 25 éves pápai jubileuma megemlékezéséül január hó 7-től naponként vétezzék a szt. misében Collecta „Pro Papa”. — Közli folytatólag a „Sacra Congregatio Episcoporum et Regularium”-nak a szerzetesök egyszerű és ünnepélyes fogadalmételére vonatkozó legújabb határozatait. — Hozza a m. kir. vallás és közoktatásügyi minister urnak — egy felmerült esetről kifolyólag — a ba nem vett vagy törvényesen el nem ismert vallásfelekezethez nem tartozó — mert nem tartósható — gyermekek templomba járása és valószínűleg ügyében kiadott rendeletét. — Ajánlja aztán az „Uj Lap”-ot és Adjutus Secundus „Nagy Katakizmus”-át. — Tudatja, hogy a Fogaras vármegyei felső Pórnmbók kisközség két önálló községgé: *Ó Porumbók* és *Uj Porumbók*-ká alakult. — Az ezután következő személyzeti híveket lapunk annak idején közölte. — A m. kir. földművelésügyi minister urnak az országai gazdasági munkás és családsegélypénztár pártolása ügyében a püspök urhoz intézett átirata zárja be a körlevelét.

— **Püspöknapok a budapesti Mária kongregációban.** Böven hullott a jó Isteni szent kegyelme eme napokban az ifju lelkek azon százaira, kik a budapesti Mária kongregációban látják tüzes lelkük második meleg otthonát. Majláth Gusztáv gróf erdélyi püspök lakott ott — a gyóntató székben, beszélt nekik is és imádkozott velük az Altárnál három napon át. Az ő év utolsó napjának délelőttjén

kezdődött ez a gyönyörűséges kegyelmi akció szent misével és szent beszéddel. Délután folytatódott gyóntatással, buzditással és fényes hálaadó ájtatossággal. Az új év első napján 300 ifju vette tisztult lelkébe az Ur szent testét — nagyobb-részt az apostoli kezekből. Az ünnepélyes szent mise alatt az internátus énekkara Heller Missa tertiáját énekelte. Délután felhárulás ifju asszisztensek sok tagu segédkezése mellett 40 középiskolai tanuló (II. VI. o.) esküdött hűségét a hótiszta Máriás lobogónak. Az apostol utód szivből fakadó intelmei megaranyozták az egész ünnepséget, melynek fényét testvére — Pallavicini Ede ögrófné — jelenléte is kiválóan emelte. Január 2-án az ország minden egyházmegyéjéből ide-sereglett kiváló férfiak közös lelkesedésével megalakult a püspök ur elnöklése alatt a nagy jövőre bivatott „Regnum Marianum,” vagyis a katolikus ifjuság vallás-erkölcsös nevelését célzó egyesület, melynek alapszabályai immár készen kidolgozva várják a belligymnizsteri megerősítést. 3-ának és 5-ének délutánjai ismét gyóntatással teltek el, úgy hogy összesen immár mintegy 400 ifju járult az újév kezdetén a tisztulás és isteni kuttorrásaihoz. Mindannyian, kik az apostoli szív e kiáradó melegén új életre ébredtek, a kongregációhoz vezetőivel egyesülve, rebegnek hálát a jó Istennek a meg nem érdemelt nagy kegyelemért és forró szeretettel csókolja a főként kezeket, egy szívet, egy lélekkel mondják: Isten fizesse meg!

— **A segesvári eucharisztia-értekezletből** benyújtott jegyzőkönyvre püspök urunk a következőkben kegyeskedett válaszolni: 5672—1902 sz. Nagyöntisztelendő Lelküigazgató Ur! A folyó évi december 4-én Segesvárt tartott eucharisztikus értekezletnek hoztam beklüdtöt jegyzőkönyvét és örömmel hagyom jóvá. Az értekezlet összes határozatait helyeknek tartom a azoknak benső lelkesedéssel való életbe léptetésétől várom papságom és híveim szívében a szentségi Ur Jézus önzetlen szeretetének egészséges megújhdódását, mely amiként másutt, úgy itt is egyedüli biztos záloga a minden ízében rostjában tetterős ker. katolikus hitéletnek. Epen azért, mikor atyai szeretettel adom főpásztori áldásomat mind-azokra, akik ez értekezleten csekély számmal ugyan, de lelkes buzgalommal részt vettek, egyttal szívből óhajtom: bár lenne a segesvári értekezlet biztató kiinduló pontja amaz eucharisztikus értekezletnek, melyeket egyházmegyéim többi esperesi kerületéi is a szentségi Ur Jézus tisztetének emelésére a jövőben hasonló buzgalommal tartani fognak. Egyébbiránt ájtatos imába ajánlottam vagyok Nagyöntisztelendőségének Gyulafehérvárt, 1902. december 29-én. jóakaró főpásztor a Gusztáv Károly.

— **A gyulafehérvári püspöki lyceumban** az 1902—1903 tanév első feléről tartandó vizsgák rendje. Január 14-én d. u. 4 órakor az előadások megszűnnek. Január 19-én vizsgát az Erkölestanból (III—IV. előadta Ujfalusi J. dr.) Január 20-án vizsgát az Egyháztörténetből (I—II.) (e. Balás E. dr.) Január 24-én vizsgát az Agazatos hittanból (III—IV.) (e. Vass A. dr.) Január 26-án a Szentírás-tudományból (I—II.) (e. Kórdy P. dr.) Január 30-án d. e. a Bölcsészettanból (I—III.) (e. Vass A. dr.) Január 30-án d. u. osztályozás. Felsőbb jóváhagyással az igazgatóság.

— **Két nagy halottja** volt az országnak ez új évben: *Bartók Lajos* a koszorus költő és *Major Ferenc* dr. orsz. képviselő, a Néppárt egyik legkiválóbb tagja. Mindkettőnek aránylag rövid élete állandó és nemes munkásságban folyt le; mindkettő a keresztény oszmének s az ideális világnézetnek volt buzgó harcosa. Haláluk is fölemelő volt. A mint Istennek és Istennek életek, épügy Isteonul és Istennek honytak el; magasatos példányképét nyújtva a hitű és hazafias érzelmet igazi nagy embernek. Emlékük áldásban leszen örökön örökké. R. i. p. s.!

— **A szászsebesi Emke-Dalokör** az ottani róm. kath. egyház harang-alapja javára szépen sikerült dal- és zene-estélyt rendezett e hó 3-án az arany orszlán szálloda nagytermében. — A dalokör által előadott három ének karon kívül, melyek közül kettőt Papp Gábor — egyet Resch

Lőrinc karnagy vezette, köztemüködőt *Resch L. György* gyulafehérvári karnagy és zene-tanár, ki öccsével *Resch Lőrinc* r. kath. kántortanítóval zongorán 4 kézre a Klapka-indulót előadván két karéneket, egy melodramát s egy ének duettel kísért zongorán s így az estély sikerében fontos tényező volt. Köztemüködtek még *Jánossy József* k. a. monológgal, *Hegedüs J. úr* szavalattal. A műsor minden száma gondos tanulmányozásra s a daloskór ügybügő, odaadó vezetésére vallott. — Az estély nemcsak a magyarságot gyűjtötte össze, vallásfelekezeti-rang- és hivatás különbség nélkül, hanem a másjaku polgártársakból is sokat odavonzott. Az anyagi eredmény sem maradt el, mert mint tiszta jövedelem *egyszázharminc korona* maradt a róm. kath. egyház harang-alapja javára, mi Szászsebesen ritkaság-számba megy. Ez összegben foglaltatik a mélt. és főtiszt. gróf *Majláth G. Károly* erdélyi püspök úr nagylelkű adománya is. . . . y . . .

IRODALOM.

* *Stampay* „Enekek és Imák“ cz. könyvének IX-ik, új kiadása megjelent. E könyv már most nevesek az ifjúság, a nép, hanem a kántorok és a főt. papságnak is kézi-könyvtől szolgál. 240 oldalal csinos kemény kötésben 14 kr., díszes angol-vászonban 25 kr. 11-ik könyv ingyen, kotta is ingyen. Kapható a szerz. nél. Köbölkúton, Esztergom-megyében.

* *A Csanádi Papnevéldek Magyar Egyháztörténelmi Iskolájánál* (Temesvár, Papnevelő) a következő művek kaphatók (*etiam erga sacra*): *Bondon-Pesch*: Keresztény élet, vagy kisebb tökéletlenségeink. 285 lap, 2 kor., egészvásznon kötésben 3 kor. *Cathrein*: Erkölcsbölcselet. 2 kötet, 604 és 714 lap, 12 kor. *De sserwffy Sándor*, csanádi m. püspök: Ünnepi és alkalmi szentbeszéd. 528 lap, 4 kor. *Munkálatok*. Városvy Gy., Dr. Kiss J., Szekrényi L., stb. műveiből. 234 lap, 1 kor. 60 fill. *Nostitz-Rineck*: A műveltség kérdése. 254 lap, 1 kor. 60 fill. *Peuch*: Az istenes élet. Imakönyv. Filze 3 kor., egész vászon kötésben 3 kor. 60 fill., chagrin kötésben 5 és 6 kor., borjúbörkötésben 7 és 8 kor. *Probst*: Szertartás. 264 lap, 1 kor. *20 fill. Spillmann*: Egy királyné életéről. Regény 2 kötetben, 5 kor., egészvásznon kötésben 6 kor. *Szimlvek*, főkőzöntök, költemények. 357 lap, 2 kor. Jelen év folyamán *Scaramelli* „*Leiki vezér*“ című munkáját fordítja le az lakola, 42 nagy nyolcad iv terjedelemben. Minden megrendelést a pénz előleges megküldése vagy utánvével mellett, de mindenkor — erga sacra is — bérmentés eszközölnk.

* *Előfizetési felhívás* „Európa béke-zavarója“ (Oroszország) című s közelebből, mintegy 380 oldalon alábbi tartalomjegyzékkel megjelenő politika-történelmi munkára: *Előszó*. Ember és állam. Államok szövetkezete. Ausztria—Magyarország. Németország. Olaszország. Anglia. Románia. Törökország. Görögország. Spanyolország (s a többi kisebb államok.) A Vatikán. Franciaország. Oroszország. A Balkán államok. Az általános legfegyverezés eshetősége. A munka célja: A nálunk teljesen hiányzó külpolitikai irányú könyveknek legalább is részbeni pótlása; a mai általános európai politikai helyzetnek megvilágítása: Oroszországnak az összea szlávok egyesítésére irányzott törekvésére megbízható és konkrét adatokkal leendő beigazolása, valamint bizonyítása annak, hogy Európa békéjét kizárólag csak Oroszország veszélyezteti, az általános legfegyverezésnek utjában egyedül csak az áll s így következképen az óriási hadseregek fentartásából származhatólag, az egyes államok gazdasági, ipari és pénzügyi törekmenetelükért a felelősség kizárólag az északi kolossz jégbideg lelkét terheli. Önként érthető, hogy monarchiánknak hosszabb fejezetet szentelve, annak vi-

szonyaival a könyv keretéhez mérten, aránylag behatóan foglalkozom. Foglalkozom pedig, minden rokon-vagy ellenszenvet félredobva, a legnagyobb objektivitással, ugy mint az nekem meggyőződéseim diktálta. Tudom nagyon jól, hogy a munka, mint politikai irányú könyv, az e tekintetben általában uralgó előítélet következtében eleve is száraznak fog tekintetni, binni merem azonban, hogy ezen előítéletet a könyv tartalma ezuttal nem kis mérvű csalódásban fogja részesíteni. Ezen munkámra van szerencsém ép utóbb jelzett okból „*Előfizetési felhívás*“ kibocsátani s a nagyérdemű olvasóközönség szives támogatását kérni. *Előfizetési ár* 4 korona (a könyv kézbesítésekor fizetendő.) *Bolti ára* 5 korona. *Előfizetni lehet* a „*Tiszántul*“ kiadóhivatalában, *Szűgyi Dzsó-utca* 3. *Nagyvárad*, 1902 december 15. *Kiváló tisztelettel Lakos Lajos*.

* *A magyar szív*. Irta *Sziklay János*. „A magyar szív“ *De Amicis* olasz író *H. Cuore*-jának ötletéből született, tartalma azonban teljesen eredeti, magyar és a magyar diák életének képét nyújtja. A szerző fájdalmasan tapasztalta, hogy *De Amicis* világhíres *Cuore*-jából szándékosan száműzetik minden vallásos momentum, bár más részt a hazafias érzés felkeltésében a munka valóban kiváló. Epen ez a körülmény adta kezébe a tollat. A magyar szív oly jellemképző könyv, melyben a hazafias érzékek mellett az ifjúság nevelésében szerepet vivő vallásos mozzanatok, nemkülönben a keresztény erkölcsi elvek és erények is helyet találtak. A magyar szív a mindkét nembeli ifjúság számára rendkívül érdekes és tanulmányos olvasmány. Szébb, alkalmasabb ajánlódok egy szülő sem adhat gyermekének, mint ha megveszi a jeles magyar író e díszesen illusztrált munkáját. Ara egész vászonkötésben 2 kor 40 fillér. Megrendelhető a *Szent-István-Társulat* könyvkiadóhivatalában *Budapest*-en, *VIII. Szentkirályi* u. 28. sz.

* Az „*Orangyal*“, képes gyermekújság, hónaponként kétszer jelenik meg Győrött. A lap igen élénk tartalmu: elbeszélések, mulattató történetek, a gyermekek által eljátszható szindarabok, továbbá versek és ismeretterjesztő cikkek vannak benne 7—14 éves gyermekek számára. Szébbnél-szebb, igazán művészi kivittell vallásos és mulattató tárgyú képek tarkítják lapjait. *Előfizetési ára* egy évre 2 kor. *Kivánatra* mutatóványt is küld a szerkesztőség.

Pályázat.

— *A kérdívásárhely-kantat* r. kath. kántortanítói állomásra pályázatot hirdetek. Ezen állomás évi jövedelme: a) 720 (hét százhusz) korona készpénzüzetés, havi előleges részletekben az egyházközség pénztárából, b) 250—300 korona utóla a megállapított szabályzat szerint, c) 36—40 korona alapítványi misékért, d) Lakásul: Négy szoba, konyha, kamarán kívül istálló, faszín, majorsági és sertésóli, stülbáz kemencével, lugókatlanall és üstel és konyhakert. Ezenkívül, — ha képes leend — az öss. hangzatos énektanításra, a r. k. főgymnáziumtól 240 korona mellékjövodelemre is számíthat. *Köteleességei*: a) a kántori teendőik lelkiismeretes teljesítésén kívül az egyházi ének tanítása a r. k. el. fiúiskolában az állami elemi fiú és leány, az állami polgári fiú és leányiskolákban, heti egy-egy, összesen heti 5 (öt) órán. b) Az esetleg beállítandó elemi leányiskola vezetése. Kellően felszerelt *folyamodványok* 1903. évi február 4-ike délelőtt .0 óráig nyújtandók be a lóirrotthoz. *Pályázók* február 4-én délelőtt 10 órakor próbára személyesen megjelenni tartoznak. Az állomás a binevezés után azonnal elfoglalandó.

Kérdívásárhely, 1902 december 30-án.

Takács Vida,
h. plebános.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: *Zlamál Agost*.
Szerkesztőtársak: *Eröss József, Kárpiss János, Péter János dr., Wagner Sándor*.

Nyomatott *Papp Györgynél* a püsp. lyc. könyvnyomatóban *Gyulafehérvárt*.